"ԹՈՂ ՏՈՒԻՔ ՄԱՆՐ ՏՂՈՑԸ ՈՐ ԻՆԾԻ ԳԱՆ։" (Դտկ. ԺԸ. 16)

ՀԱՏՈՐ ԽԲ. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆԻՍ 1, 1913 ԹԻՒ 6

"ԽՕՍՔ ՄԸ ՄԻԱՅՆ, ՍԻՐԵԼԻՍ"

Օգոստոսի ճնշիչ առաւօտ մըն էր և հովի թեթեւ շունչ մը իսկ չկար զովացնելու համար քրտինքը երանուհիին, որ իր չքնաղ դէմքը կարելու զբաղած էր։ Օձիքը, թեւերը այնչափ ձեւաւոր ու դիւղեկիկ եղած էին որ մեծ դժուարութիւն կը զգար և կ'աճապարէր լմնցնել ու այդ օրը հագնիլ՝ իր նոր զգեստով ներկայ ըլլալու համար այդ օր կատարուելիք հանդէսի մը մէջ։

Երբ վերջին կարն ալ լմնցուց՝ մեկ թեւին վրայ առաւ շքնաղ դէմքը և դուռնակ դէմքով մը նայեցաւ անոր։ «Հիանալի՛, հիանալի՛,» ըսաւ ան «ո՞րչափ ուրախ եմ որ ընկերուհիս Պերճուհի այս կերպասը ընտրեց ինծի համար։»

Քանի մը վայրկեան ետքը իր ճապուկ աղջիկն արագաշարժութիւնով նոր զգեստը հագաւ և վազը խոհանոցին մէջ ելակի անուշ եփող մօրը քովէ վազեց ու ըսաւ, «Մայր, զգեստիս նայէ, վերջապէս յաջողեցայ լմնցնել. դիւղեկիկ չէ՞ եղած։»

Մայրը որ կիսով չափ լեցուն սանը ձեռքը բռնած էր՝ երբ պատասխանելու համար աղջկան կը դառնար, ձեռքէն սանը սահեցաւ և բուռն պակուրթիւնը խոհանոցին մէջտեղ յատակը ցայտեց։ Երանուհի արագ ոստում մը ըրաւ շքնաղ զգեստը ազատելու համար, բայց անօգուտ. զգեստին մէկ կողմը վերջին վար ելակի ջուրի ցայտուքով մը աղտոտեցաւ։

Երանուհի լուռումունջ կեցաւ՝ դառնութեան սուր մը դէմքին վրայ։ Բնական նաբար մայրը անզգոյշ գտնուած էր և աղջկան առաջին զգացումը եղաւ զայրոյթի ազազակ մը արձակել. բայց դրեթէ բնական վեր ուժով մը կրցաւ լռել. բան մը չխօսեցաւ բայց այդ լռութիւնը խօսքէ աւելի ծանր դատապարտութիւն մըն էր մօրը ըրածին։

Մայրը վերջի ազազակ մը արձակեց, «Վա՛յ, սիրելի աղջիկս. աս ի՞նչ էր որ ըրիր. ի՞նչպէս եղաւ որ սանը ձեռքէս սահեցաւ.» և կորսուած եղակը առանց նկատի առնելու՝ ծունկի վրայ եկաւ և սկսաւ մաքուր լաթով մը սրբել աղջկան

չըլաղդեսաը, դարմանելու համար իր ըրած վնասը. նոյն առեն ալ պաղատագին ձևով մը կըսէր, «Խօսք մը միայն, սիրելիս։»

Երանուհի դեռ չէր խօսեր. զայրացած էր։ Ամառուան տաք, երկար, օրեր զբաղած էր այդ զգեստով, առանց նկատի առնելու կորսուած կերպասը որ բանական տուղ էր։ Չմոռնանք ըսել թէ կերպասին դրամն ալ Երանուհի իր աշխատասիրութեամբ չահած էր։ Ու հիմա չըլաղդեսաը կորսուած էր։

Աղջիկը ծնրադիր մօրը զղջացող դէմքին ի վար նայելով տեսաւ թէ արցունքները կը վազէին աչքերէն ի վար ու հազիւ կրնար խօսիլ ներողութիւն խնդրելու համար, ու ազատելու համար որ խօսք մը միայն խօսի։ Այդ կարևոր վայրկեան մըն էր Երանուհիի կեանքին մէջ. վայրկեան մը որ պիտի ապրէր իր ապագային՝ թէև դեռ անդիտակ էր առոր։ Վայրկեան մըն ալ յամառեցաւ իր զայրոյթին մէջ, ու յանկարծ վար ծռեցաւ ու մօրը ժրաջան ձեռքերը երեսին մէջ առաւ և բսաւ։

«Հոգ՝ մի ըներ, անուշիկ մայր, ալ չեմ բարկա...։ Ելակիդ համար կը յանձնեմ. կեցցը որ հանուիմ ու դեռինը մաքրելու համար օդնեմ քեզի. այս տաք օդին այդչափ մի նեղուիր։»

Զարմանալի էր այս քանի մը բառերուն վրդովուած մօր ու աղջկան վրայ ըրած ազդեցութիւնը։ Երանուհի հանդարտած էր ու կը զգար թէ իր քաղցրութեամբ մօրը վրդովումը և զղջմը մեղմացնել պէտք էր։ Զայրոյթի ու ախորժութեան կապարևայ մթնոլորտը յանկարծ թեթևցաւ և Երանուհի մօրը սիրտը չկոտրելու համար հայելիին առջև վազեցաւ, ուրիշ մեկ զգեստ հագաւ և հանդիսին երթալու համար պատրաստուեցաւ։

Տարիներ հոգը երբ Երանուհի հեռաւոր երկիր մը պանդխտելու ստիպուեցաւ՝ յաճախ կը յիշէր այդ դէպքը և ուրախութեամբ կ'ըսէր ընկերներեն. «Ո՛րչափ ուրախ եմ որ բարկութիւնս յաղթեցի և ճիշդ առենին խօսեցայ պէտք եղած խօսքը։» Այդ քաղցր յիշատակը կը մխիթարէր զինքը և կը թեթևցնէր իր կարօտախտը։ Ո՛րչափ հաճելի է անդրադառնալ քաղցր յիշատակներուս։

Գ. Ա. Գ.

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԱՂՋԻԿԸ

Քանի մը տարի առաջ երեք տարեկան աղջնակ մը իր ծնողքին հետ կ'ապրէր գիւղին այն կողմը՝ ուրկէ դրացիները բաւական հեռու կը մնային։ Անոնք աղբիւր չունէին և տան հայրը պէտք եղած ջուրը կը հայթայթէր հեռաւոր աղբիւրէ մը, յաճախ իր հետ առնելով իր փոքր աղջիկը, որովհետև մայրը հիւանդ էր և կարելի չէր փոքրիկը տունը թողուլ։

Առաւ մը հայրը մեկնեցաւ տունէն քաղաք երթալու համար։ Փոքրիկ աղջիկը ուզեց ընկերանալ սովորականին պէս, բայց հայրը տուն վերադարձուց զայն։ Փիչ յետոյ անոր մայրը կտրանցուց զայն և սկսաւ կանչել, սակայն պատասխան չէր առներ։ Խեղճ մայրը հիւանդութեան պատճառաւ չէր կարող անձամբ վնտռտելու երթալ, ոչ ալ ուներ մեկը որ խրկէր։ Բոլոր օրը աղջնակը տուն չդարձաւ և, ո՛հ, որքան անհանդիստ էր մայրը։

Գիշեր եղաւ և ժամը 9ին հայրը տուն հասաւ։ Երբ աղջնակին կորսուիլը յայտնուեցաւ անոր, անմիջապէս դրացիի մը

ընկերակցութեամբ և լապտերներով զայն վերադարձ դնայ։ Անոնք առաջին անգամ գայլին յիշեալ ապրիւրը ուր, փոչիին մէջ, գան փոքրիկին ոտքի հետքերը։ Անիկա գայլը էր հոն, բայց վերադարձին փոխանակ հետեւելու ամակողմեան ճամբուն, գայլը էր ճամբէ մը որ վինըը կ'առաջնորդէր ընդարձակ մարգագետիններըը՝ ուր կը բնակէին շատ մը բոժոժաւոր օձեր և գայլեր։

Փնտռողները յառաջ գային վճռեալ որ նշմարելին փոքրիկին քայլերուն հետեւող գայլերու ոտքի նշանները։ Անոնց սիրտը յուզուեցաւ խորհելով թէ պիտի հանդիպին հոն՝ ուր պիտի գտնեն գայն յօշոտած վիճակի մէջ։ Բոլոր դիշերը հետեւեցան հետքերուն մուտանջ վիճակի մէջ։ Առաւօտեան մօտ հասան հին հոզակոյտի մը որ տանիքը չունէր։ Հոն, այդ տնակին մէջ, գիտցած գտան աղջնակը այնքան թմրատեսիլ յոգնած և 20 ժամէ աւելի երկար ժամանակ առանց ուտելու և խմելու։

Այն հոն մաքուր ծածկոցով և կակուղ բարձով տաքուկ անկողին մը չունէր, այլ կը քնանար ցուրտ և մերկ գետնին վրայ. այս պատահած էր ի միտի անոր անհնազանդութեան պատճառաւ։ Յաջորդ օր աղջնակը պատմեց իր մօրը թէ խաշոր չունեը (գայլը) ի'նչպէս իր բոլորտիքը կը պարսպէին և այնպէս կը զգար թէ իր ձեռքը պիտի խածնէին։ Զէ՞ք խորհիր թէ Աստուած արդիւնքեց զանոնք որ չվնասեն գայն, ճիշդ ինչպէս գոյեց առիւծներուն բերանները երբ Դանիէլ նետուեցաւ անոնց մէջ։ Անտարակոյս աներ մայրը բոլոր ժամանակը կ'աղօթէր աներ համար։ Այդ մատաղ հասակին մէջ ան բնականաբար չէր կրնար ըմբռնել սպառնացող վտանգը։ Եւ ինչպէս որ Աստուած պահեց այս փոքրիկը, այնպէս ալ կը հոգէ բոլոր իրեն ապաւինողներուն վրայ։ Բայց նոյն ատեն բնաւ պէտք չէ մոռնալ թէ անհնազանդութիւնը կը պատժուի։

Պարսիզակ Թարգմ. Ռ. ԱՐԲԱՀԱՄԵԱՆ

ՊԱՊԱՆԱՑ ՅԱՐԵԼԻՔՆԵՐ

Ա.

Հոծ մրջուղը սարսռուն
Երկարատեւ ձմեռուան
Կը ցրնդի, ու կ'երեւան
Կատարներդ ձեռներուն։

[Նկար՝ Պոմիսարի]

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՇԱՒՈՑՔ

Կը փարատի հոծ մրջուղ.
Ծիլի, ծաղկի, տերեւի
Նուրբ բրտուղը կ'երեւի
Օծուած շաղով ցայգաձուղ։

Կ'աճեիեսանայ մրջուղն հոծ,
Բա՜յց, ո՞ւր, ինչո՞ւ չեն զարթնուր
Ցուշերը հին, սիրարոյր...
Ի՞ր չարժարժիր մատած քոյ...

Բ.

Ոսկի ժպիտն արեւուն
Տաք շունչին հետ հարաւի
Գրկած իրար, ծարաւի,
Սառն հարբուրեն պըսպղուն:

Ու հարբուրեն այդ բուրեղ՝
Մաքուր սիրոյ, սուրբ իրլնի,
Շուտ կը հալի՜, կը գրնի՜
Սառոյցի կա՛ւրծըր բիւրեղ...:

Ու սառնասրտիկ, ձիւնաբոյր,
Հաւնատարած վերնակին
Տակեն զարթնուն գրնծագին
Ձրնաշխարհիկ գեղուրոյր:

Վեր կը յառին ցօղագին՝
Դիրգ քաժակնե՛րը բրդուն՝
Շուշաններուն, վարդերուն,
Մանիշակին, մեխակին:

Ձիւնը բիւրեղ կը հալի՜...
Դըզուեն իրար ցօղ, համբոյր,
Կը փուսի գո՛րգը կանաչ
Կոյս Մայիսին հրաշալի՜...:

Բա՜յց... ինչո՞ւ չեն երեւար
Միրուած ղեմերն, ա՜հ, ո՞ւր են...
Ոսկեծիծաղ նոյն հուրեն
Է՞ր չի հալիր իրենց սառ...:

Գ.

Կու գան, կու գան տարտասարտ
Երաժիշտներդ գարնան,
Երդերուն շուրջ կը դառնան
Դեղգեղանիով խաղցր ու բարտ:

Կու գան, կու գան երջանիկ
Թեւաւորնե՛րդ նորեն,
Իրենց զրուարթ երգերեն,
Թունդ կ՛եղիե մեն մի տանիք:

Սակայն ինչո՞ւ սիրտըծարծ
Թողող տեսիլներն հրաւնոյշ
Ու երազներն ոսկեհիւս
Ձունին երթիք վերադարձ...:

Ա. Կ. ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ

ՄԷԿ ԾԱՌԷ ՇԻՆՈՒԱԾ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԸ

Փալիֆորնիա նահանգին Սանթա Բա-
զա քաղաքին մէջ կը գտնուի մեծ եկե-
ղեցի մը, որուն համար գործածուած ա-
ռատղէը, կըսուի թէ, միայն մէկ ծառէ
հայթայթուած է:

Ծառը որմէ այդ եկեղեցիին համար
գործածուած գերաններըը, մարպակներըը
և սանտակներըը կտրտուած էին՝ Փալիֆոր-
նիական վիթխարի չիկոյայի ծառ մըն
էր: Եկեղեցիին չինողը լմնցնելէն ետքը ա-
ռատղէնները աւելորդ մէկ մասն ալ հան
անտառին մէջ ձգուեցաւ:

Եկեղեցին 70 մանուածալ բարձրու-
թեամբ սքանչելի զանգակատուն մըն ալ
ունի: Եկեղեցիին ունկնդիրներու մեծ
սրահին մէջ 300 հոգի կրնան հանգիստ
մը նստիլ: Ունի նաև մեծ հիւրանոց մը
և երէցին համար սենեակ մը: Շէնքին երկայնութիւնը 80 և
լայնութիւնը 35 մանուածալ է: Հետաքրքրական չէ տեսնել թէ այսպիսի
շէնքի մը համար պէտք եղած բոլոր ա-
ռատղէղէնը հայթայթելէք ծառ մը քա-
նական խոշոր ըլլալու է: Այդ երկրին
մէջ ուրիշ շատ շէնքեր կան որոնց հա-
մար պէտք եղած բոլոր փայտը մէկ ծա-
ռէ հայթայթուած ըլլայ:

ՍԵՂԱՆՔ ԱՂՕՔՔ

Ով Տէր, օրհնէ մեր այս սեղան,
Բարիքներդ հոս միշտ թող տեղան.
Կարօտներն ալ քիչ թող,
Պարգեւներով հո սահեն օր.
Ուտենք եւ փառք տանք հո անուան,
Այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեան:

Գ. Ա. Գ.

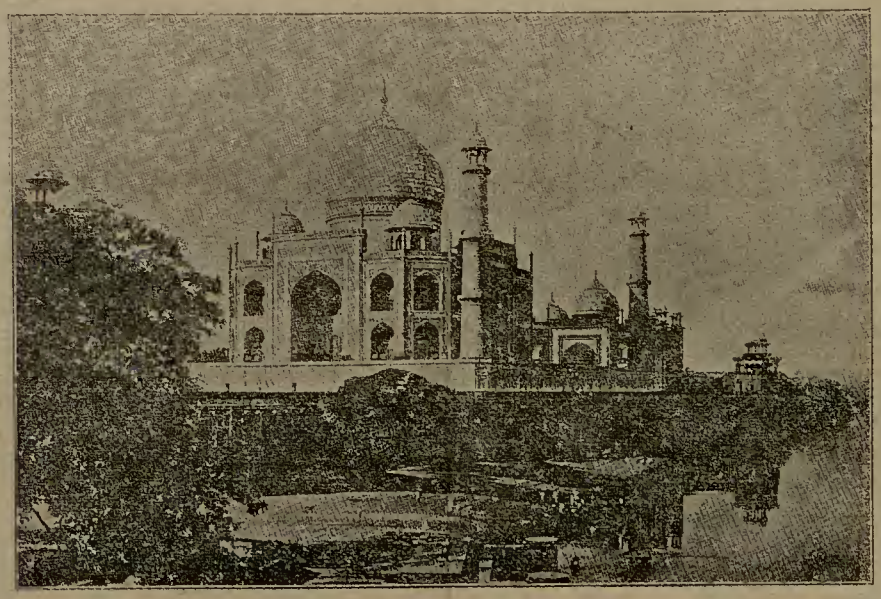

ԹԱՃ-ՄԱՀԱԼ, ԱԿՐԱ, ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

ԹԱՃ-ՄԱՀԱԼ

Ամէնս ալ դիտակից ենք թէ կեանքի սէրը խոր արմատներ ձգած է մեր հոգիներուն մէջ. մահը մեզի սիրելի չէ և ապրիլ կ'ուզենք: Կարծես այս փափաքը յաւերժելու համար՝ մարդիկ մեծածախս և հոյակապ դամբարաններ և դերեզմաններ չունել կամ ան և այդ կերպով չեն ուզեր մոռցուիլ, այլ յաւէտ յիշատակուիլ: Հոս դրուած պատկերն ալ ամենապերճին չէնքերէն մէկն է և չնուազած է իրրև դամբարան-մզկիթ:

Հնդկաստանի Մահմետական թագաւորներէն Ճահանկիրի տիրապետութիւնը սկսաւ 1605ին և քանը երկու տարիներ ետքը անոր յաջորդեց որդին Շահ Ճահան, որուն իշխանութեան չրջանը Մողոլ տիրապետութեան ամենէն փառաւոր չրջանը եղաւ: Ան հիմնեց հիմակուան Տէլհի քաղաքը որ տեղացիներէ Շահանապատ կը կոչուի: Բայց անոր չատ սիրելի բնակավայրն էր Ակրան, ուր իր անունը յաւէտ զուգորդուած պիտի մնայ Հնդկական ճարտարապետութեան մէկ հրաչալիքով, Թաճ-Մահալով: Այս հոյակապ ու զարդարուն չէնքը Շահ Ճահան չունել ուսաւ իրրև դամբարան իր սիրելի ամուսնին Միւմթազ Մահալի, և ինք ալ հոն անոր քով թաղուած է: Կ'ըսուի թէ այդ դեղեցիկ չէնքը կառուցանելու համար 20,000 դործաւորներ քանի տարի աչխատած են: Շահ Ճահան տակէ զատ Ակրայի հին բերդին մէջ չունել ուսած է պալատ մը և ամ-ատիկայ մզկիթը, որոնց երկուքն ալ, Թաճ-Մահալի նման, մինչև հիմա պահուած են իրրև ընդհանուր հետաքրքրութեան առարկայ չէնքեր:

Կարծեմ ձեզմէ չատեր ձեր ընտանեաց քաղաքներուն մէջ տեսած էք այս տեսակ հին դամբարաններ, որոնք կրնան ուսոր չափ հոյակապ չըլլալ, բայց անոնց բոլորն ալ մեզի կը ներկայացնեն հին մարդկութիւնը և անոնց չմոռցուելու մեծ բաղձանքը: Ազգային և եկեղեցական պատմութեան վերաբերեալ այսպիսի յիչատակարաններ չատ կը պակսին Հայաստանի չատ մը գիւղերուն և քաղաքներուն մէջ, բայց գժբախտաբար անոնցմէ չատեր քայքայուելու դատապարտուած են: Երանի՛ թէ մեր երիտասարդ պահել դիտնար հնութեան այս պատուական աւանդները:

ԵՒԼԻՒՆԱՑԻ

ԿՆԴՊԱՆԱՑԱՆ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

ԺՐԱՋԱՆ ՄԵՂՈՒՆԵՐ

Կարծեմ դեռատի ընթերցողներէս չատեր մեղուներ տեսած են և կը հետաքրքրուին անոնց կեանքին ու գործին մասին:

Ամառ առեն մեղուապար մը թա-
դուհի Մեղուէ մը, այսինքն Մայր Մե-
ղուէ մը, կոչանելէ (արու մեղու) և դո-
ծառոր մեղուներէ կը բաղկանայ։ Մայր
Մեղուն անանց բոլորին մայրն է, և մեղ-
ուապարին ամէնէն կարեւոր անդամը։
Առանց անոր մեւնները դոյութիւն պիտի
չունենային։ Ան կոչանելէ կը զանազան-
ուի մարմնին երկայնութեամբ և ձեւով։
Գարնան և ամառուան առեն ան բջիջ-
ներուն մէջ ձուեր կ'ածէ, որոնցմէ փոք-
րիկ մեղուներ յառաջ կուգան։ Մայր
Մեղու մը 3-4,000 ձուեր կրնայ ածել
մէկ օրուան մէջ։ Քանի մը օրէն այս
ձուերը ճերմակ որդ կ'ըլլան և դործա-
ւոր մեղուներու կողմէ կը կերակրուին
մանուածոյ հիւթով մը և բջիջներու մէջ
կը պահուին մինչեւ որ փեթակին բնա-
կան տաքութեամբ թխուին։ Երեք չա-
րախի չափ եռքը փոքրիկ մեղուներ կը
թխուին և բջիջին ղիրեղը ծածկող մասը
կը ծակեն և խորչերէն դուրս կ'ելլեն,
իբրեւ արու և դործաւոր մեղուներ։
Փոքրիկ մեղուները մանր, ալուամաղաս
են և իրենց մարմինին վրայ արծաթա-
փայլութիւն մը ունին։

Թագուհի Մեղու մը փեթակին մէջ իր
ատաճանով ուրիշ Թագուհի Մեղու մ'
պանուելուն չկրնար համբերել, և եթէ
պանուի՝ կը կռուին, ակարը կը մեռցուի
և զօրաւորը կ'ելլէ ու փեթակը կը կա-
ռավարէ։

Թագուհի Մեղուն քիչ անդամ կ'ելլէ
փեթակէն դուրս՝ բացի այն առեներէն երբ
փոքրիկ մեղուներ թխուած են արդէն։
Ան նախ կարճ պտոյտ մը կ'ընէ, կարծես
տեսնելու համար թէ ապահով պիտի
կրնա՞յ փեթակ վերադառնալ։ Քանի մը
պտոյտներ ալ կ'ընէ մինչեւ որ վերջը օ-
դին մէջ կը դանէ կոզա մը և անոր հետ
կը կենակցի ու բնաւ չդաժնուիր մինչեւ
որ լքէ մեղուապարը, և այդ կը պա-
տահի գարնան վերջերը կամ ամառուան
սկիզբները, երբ փեթակը այնչափ կը
խճողուի որ մեղուն նոր տուն մը դտնե-
լու վրայ կը խորհի։

Կարծես մարդկային խելացիութեամբ
մը դրեթէ՝ փեթակը չլքած կը նային որ
ան նոր Թագուհի Մեղու մը ունենայ,
կամ կը խորհին հայթայթել, մանաւոր
բջիջին մէջ Թագուհի Մեղուի ձու ածե-
լով որ կը թխուի իրենց մեկնելէն
եռքը։

Գործաւոր մեղուները ապագայ Թա-
գուհին համար մանաւոր բջիջներ կը
պատրաստեն։ Առանք Թագուհի բջիջներ
են որ խոշոր պտղի ձեւ ունին և բուն
բջիջին կողմնակի կամ ներքեւը կ'ըլլան։
Իւրաքանչիւր խորչի մէջ ձու մը միայն
դրուած է, և երբ որդը երեւայ՝ դոր-
ծաւոր մեղուները կը սնուցանեն զայն
արքայական կոչուած հիւթով։ Կը կար-
ծուի թէ այս մանաւոր սնունդը Թա-
գուհիներ կ'արտադրէ։

Այս բջիջները լռամոմով կը պահպան-
ուին դործաւոր մեղուներու կողմէ, եթէ
ոչ հին Թագուհին, որ ալ անբնական
մայր մը եղած է, բջիջները կը պատուէ
և դեռատի Թագուհին կը մեռցնէ։

Տասնըհինդ օր եռքը նոր Թագուհի-
ներ կը թխուին երբ մեղուապարը մեկ-
նած է։

Առաջին դեռատի Թագուհին որ թըխ-
ուած է, մեւնելուն բջիջները կը պա-
սպռտէ և դեռ անոնք դուրս չելած կը
մեռցնէ զանոնք, և զարմանալի է որ պա-
տալ բջիջները կը ճանչնայ և անվնաս կը
ձգէ զանոնք։ Երրորդ օրէն եռքը, իբ-
րեւ կանոն, նոր Թագուհին կը սկսի ձու
ածել և փեթակին մէջ իր դործը ըս-
տանձնել։

Երբեմն թագուհի մը կրնայ վինչեւ չորս տարի ապրիլ, բայց ընդհանրապես երկրորդ տարին եռքը յոգնած կ'ըլլայ։ Ոմանք երրորդ տարին ալ կրնան պեսք եղածին չափ զօրաւոր ու գործօն ըլլալ։

Գործաւոր մեղուները կրնան կոչուիլ բուն ժրաջան մեղուները, որովհետեւ ա-նոնք են որ վեղարակին նեղոս և անկէ դուրս դրեթէ բոլոր գործը կը գործեն, և երբախտ այնչափ ժրաջան են որ մեռնելու ատենին կ'աշխատին։ Գործաւոր մեղու մը ամառը վեց շաբաթի չափ կրնայ ապրիլ, որովհետեւ արեւածագէն վինչեւ արեւմտեան թռչելու վրայ կ'ըլլան ծաղիկէ ծաղիկ և անոնց թեւերը կը մաշին ու կը յոգնին և վերջապես օր մըն ալ իրենց թեւերուն տարողութենէն ծանր բեռնափոչի բեռցած ըլլալով՝ գետին կ'իյնան թռչելու անկարող և դիշերուան ցուրտէն կը կորսուին։ Իսկապես անոնք ամէնէն գործունեայ մկնաններ են։ Բոլոր օրը կ'աշխատին բեղնափոչի հաւաքելով, որդ-մեղուներ կերակրելով, ո-մանք ալ օտար մեղուի վեղարակ մուտքը արդիլելու համար ատենի պաշտօն կատարելով. անոնք վեղարակը կը մաքրեն, ուրիշներ ալ իրենց թեւերուն թըրթռտմներով օդահոսանք կը շինեն ու վեղարակին մէջի օդը կը փոխեն։ Ա-յս ա-մէնէն աւելի՝ կայ նաեւ անուշ մեղրը շինելու գործը զոր պիտի կատարեն իր յարմար եղանակին։ Երբ մեղրը շինուի՝ երբեմն վեղարակը այնչափ կը լեցուի որ ա'լ իրենց տեղ չմնար և անոնք դուրսը կը մնան ու բջիջները պարապ ձգելու կը ստիպուին. այս անպատեհութեան ատեն մեղուաբոյծը թէ մեղրը թէ ալ մեղուները կը կորսնցնէ յաճախ։ Կոպա-նները չեն գործեր, անոնց պաշտօնն է թագուհիներու հետ կենակցիլ. երբ ա-նոնցմէ շատ ըլլայ վեղարակին մէջ ու մեղրի շատ սպառում ըլլայ՝ գործաւորները զա-նոնք դուրս կը հանեն և անոնք ցուր-տէն կը մեռնին։ Մեղր շինող մեղու-ներու շատ տեսակներ կան, որոնք տար-բեր կլիմաներու մէջ կրնան ապրիլ։

Մեղուները քիչ անգամ կը խայթեն եթէ զանոնք անհանգստացուցինք. մեղ-ուապարը վեղարակին մէջ դևաեղելու դո-ծողութեան ատեն եթէ պատահմամբ մե-ղու մը մեռցուի՝ ընկերները կը հաս-ուցման ղայն ու այնչափ կը ղայրանան որ մեռցողին վրայ կը յարձակին, և եթէ պաշտպանուած չէ՝ կը խայթեն զայն։

ԴՐԻԶ-ՊՆԱՐ

ՏՂԱՅՈՑ ԲԵՄԸ

ՆԿԱՐԱԳԻՐԻ ԵՐԵՍԱԿՆԵՐ

ԿԱՄՔ

Իմ դեռատի ընթերցողներս, դուք մինչև հիմա ձեր դասերուն մէջ սորված ըլլալու էք թէ մարդկային հոգին նման կամ եռութիւն, զգայութիւն և կամք կոչուած երեք զլխաւոր մասերէ կը բաղ-կանայ։ Կրնայ ձեզի քիչ մը անհասկնալի երևալ երբ կըսեմ թէ հոգին մասերէ կը բաղկանայ։ Իրաւունք ունիք երբ կը խոր-հիք թէ հոգին ամբողջ մըն է և անոր մէջ մասեր փնտռել աւելորդ յոգնու-թիւն է։ Ճիշտ կը խորհիք. արդէն այդ երեքը իրարմէ անջատ չեն, այլ միևնոյ-կու լոյսուցիչը. այս երեքը հոգիին ամ-բողջութիւնը կը կազմեն։ Մեր ամէն գործին մէջ այս երեքը կը յայտնուին։ Մենք մեր խնայականութիւնով կը խոր-հինք, զգայութիւնը մեզ արտայայտուե-լու կը մղէ և կամքը գործի միջոցով կը յայտնուի։ Ես չեմ ուզեր ձեզ աւելի այժմ այս վերացական խնդիրով զբաղեցնել.

յետոյ ձեր հոգեբանութիւնն պահեն մէջ շատ պիտի կարեւոր այս մասին։ Բայց այս առիթով պիտի փափաքէի որ ուշադրութիւնը մեր հոգիին դարձած ըլլայ ուժեղ։ Կամքը կ'ընենք՝ և բան մը կ'ընենք. չենք կամիր՝ ու չենք ըներ։

Նաև ամէնս պիտենք թէ մեր կամքերը ազատ են, և նոյն ատեն չենք ալ ուզեր որ ուրիշներ բռնանան մեր կամքերուն վրայ. ազատութեան սէրը բնատուր է մարդուս մէջ։ Մարդիկ իրաւունք ունին պահանջելու որ իրենք իրենց կամքին համեմատ գործելու ազատ ըլլան։ Բայց մոռնալու չենք նաև թէ մարդ արարածը ընկերութեամբ ապրելու շատ օգտակար բնազդ մըն ալ ունի. հետեւաբար ընկերութեան մէջ ապրող բոլոր ազատ կամքեր իրենց ուզած կերպով գործելով կրնան իրարու ընդհարուիլ և ընդհանուր չփոթութիւն յառաջ բերել և ընկերութեան հիմերը քայքայել։ Ահա այս պատճառով մեր կամքերը ազատ են՝ միայն ուրիշներուն ազատութիւնը յարգելու պայմանով։

Ուրեմն քանի որ կամքն ու ազատ կամքն տէր արարածներ ենք, մեր կամքերը ուղիղ ճամբայէ առաջնորդելու համար մեր պիտակցութիւնը, խելքը տեսուչ ընենք մեր կամքերուն վրայ։ Կամքն տէր ըլլալ ազնիւ է, բայց տգիտաբար իր կամքին վրայ սխալ կերպով տնօրէնը յանդուգնութիւն է, որ օգտակար չէ։ Գիտակցաբար կամք ընելով մեր մէջ զօրացուցած պիտի ըլլանք ընտրելութեան կարողութիւնը։ Մարդիկ կան որոնք կարծես թէ կամք չունին, և իրենց գլուխը կրունցուցած նաւերու պէս անդադար կը թափառին։ Այդ փափաքելի վիճակ մը չէ բնաւ։ Կամքն և զօրաւոր ընտրողութեան տէր մարդիկ են որ մեծամեծ ժողովուրդներու յաղթելով օգտակար եղած են մարդկութեան։ Մենք ալ պէտք է ունենանք կամք և գիտակցութիւնով զօրացած կամք. մեր ունեցած ատեն պէտք է մեր կամքը ըլլայ ազատ, բայց ուրիշներու ազատութիւնը յարգելու պայմանով ազատ։ Ահա այս սկզբունքները պէտք չէ մոռնալ երբ կը չանանք մեր կամքը մարզել. այն ատեն է որ իրարու կամքի տէր արարած իրապէս ժանկ կ'ըլլանք արարածներու թագաւոր կոչուելու մեծ պատիւին ու փառքին։

Տգիտութիւն ու աղքատութիւն, ամէն դժուարութիւն և արդելքի դէմ զօրացուցէք ձեր կամքերը, գիտակցութիւն դրէք ձեր գործերուն մէջ և յարգեցէք ուրիշներու ազատ կամքերը։ Ահա այն ատեն է որ պիտի անենանք ներդաշնակ մարդկային ընկերութիւն մը։

Դ Ր. Հ. Գ.

ԱՊՐԻԼԻ ՀԱՆԵԼՈՒԿԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ.

Հ Ա. Մ Ա. Ն
Ա. Բ Ա. Ն Ա.
Մ Ա. Կ Ա. Ն
Ա. Ն Ա. Ն Ի
Ն Ա. Ն Ի Ր

Լուծեցին, կարճ.—Թաբէն Ս. Մեսրոպեան, Եղուարդ Մ. Բարչամեան, (Ամերիկ. վարժ.) Մուշեղ Ա. Յովհաննիսեան, Բագարատ Յ. Մուրատեան։ Պաճտուկա (Աղբ. վարժարան)։—Սիրանոյշ Տէր-Կուզոնեան, Սրբանէշ Պապաեան, Մարի Խաչէրեան, Պերճուհի Սաղօեան, Վերժին Պարսեղեան, Մանեկ Մանչուկեան, Մարիամ Պարսեղպանեան, Անահիտ Շերբինեան։ Կ. պոլիս.—Նաւմի Հայկազն։

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

Ամբողջս պատռէ մ'է համակ,
Երբ պլխատես զիս մէկ հեղ՝
Կրնամ ըսուիլ քեզի ալ,
Արդեօք կրնա՞ս զիս դիտնալ։

ԴՐԻՋ-ՔՆԱՐ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ ԳԴԱՀ. ԱՐԾԱԹ. ԿԱՆԽԻԿ

ՔԵՇԻՇԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ
Մահմուտ փաշա, Քիւրճի խան, No. 32—34